

Docentenhandleiding

Module mondverzorging

Inleiding

Voor u ligt de docentenhandleiding voor de module 'mondverzorging voor kwetsbare ouderen'. Deze is ontwikkeld in een samenwerking tussen ZZG zorggroep en ROC Nijmegen. De module combineert theorie met praktijk en leert de student hoe men op een goede manier mondverzorging kan bieden aan bewoners van verpleeg- en verzorgingstehuizen. Bij deze doelgroep komt er steeds meer aandacht voor mondverzorging omdat mensen steeds ouder worden, waardoor ze langer zorg nodig hebben, maar ook omdat ouderen langer hun eigen tanden houden.

Een goede mondgezondheid is erg belangrijk voor het algemeen welzijn en welbevinden. Met een goede mondverzorging kan men bijvoorbeeld pijnklachten voorkomen; hierdoor gaan ouderen vaak minder eten en verliezen ze veel gewicht. Ontstekingen in de mond kunnen voor mensen met een slechte weerstand of bepaalde ziektebeelden zelfs gevaarlijk zijn. Op tijd signaleren en actie ondernemen is dan ook belangrijk.

Doelen:

Aan het eind van deze cursus kan de student benoemen:

- wat de functies van de mond zijn.
- hoe een gezonde mond eruit ziet.
- hoe een afwijkende mond eruit ziet en hoe je in dat geval moet handelen.
- hoe men spoel- en hulpmiddelen kan inzetten.
- wat veel voorkomende problemen zijn bij kwetsbare ouderen en hoe in deze gevallen te handelen.
- Wat veel voorkomende problemen zijn bij cliënten met diabetes, CVA, hartafwijkingen, dementie en Parkinson en hoe in deze gevallen te handelen.

Daarnaast kan de student volgens protocol:

- een mondonderzoek uitvoeren.
- een (eigen) gebit reinigen bij een bewoner.
- een gebitsprothese reinigen.
- een mondholte reinigen.
- een mondverzorgingsplan voor een bewoner schrijven.

Opbouw van de module

Direct aan het begin van deze module maakt de student een instaptoets. Dezelfde toets wordt aan het eind van de module nogmaals gemaakt zodat duidelijk wordt hoeveel de student geleerd heeft.

De module 'mondverzorging voor kwetsbare ouderen' is opgebouwd uit acht lessen van 1,5 klokuur, waarbij iedere les bestaat uit een deel theorie en praktijk. Het tijdspad hiervoor staat in deze handleiding per les aangegeven. Tevens worden er per les tips en instructies gegeven en vindt u de vragen en antwoorden terug die in de lessen aan bod komen.

Afhankelijk van de structuur van het onderwijs kunnen de lessen op verschillende manieren gegeven worden. Uiteraard kunnen de 8 lessen achter elkaar plaatsvinden maar men kan ook denken aan het verspreiden van lessen over verschillende leerjaren of het scheiden van theorie en praktijk in blokken van bijvoorbeeld 0,75 klokuur. Hierbij is het echter wel belangrijk om op te merken dat de eerste vier lessen van de module de basis vormen en het dan ook de voorkeur verdient deze niet van elkaar te scheiden.

In het theoriegedeelte van de lessen beantwoorden de studenten eerst een aantal goed/foutvragen. Deze vragen worden mondeling gesteld. Voor het beantwoorden van de vragen

gebruiken de studenten een rood-groen-kaartje. Deze zijn onderdeel van het cursusmateriaal.

Na het beantwoorden van de goed/ foutvragen maken de studenten een opdracht in het kader van kennisactivering. Ze mogen deze vragen naar eigen inzicht beantwoorden en gezien de beperkte tijd de antwoorden in steekwoorden noteren. De vragen van de kennisactiverings opdracht zijn zo geformuleerd dat de antwoorden hierop naar voren komen tijdens het uitleggen van de theorie aan de hand van een PowerPointpresentatie. Het is dan ook aan te raden om niet de antwoorden één voor één te behandelen, maar om deze aan te halen op het moment dat het aan bod komt in de theorie. Ook de begeleidende notities bij de PowerPoint zijn terug te vinden in de docentenhandleiding.

Het praktijkgedeelte van de lessen is zo opgebouwd dat het practicum eerst wordt gedemonstreerd aan de hand van het protocol en de studenten vervolgens in groepjes van drie zelf aan de slag gaan. Tot slot wordt het practicum nabesproken.

De literatuur behorend bij de lessen vindt men in het tweede gedeelte van de module. Voor iedere les is er een hoofdstuk dat de student zelfstandig iedere keer voor aanvang van de les bestudeert. In het derde gedeelte van de module vindt men de protocollen en observatielijsten die in de lessen worden gebruikt om vaardigheden te oefenen en de standaard mondverzorgingskaarten die men gebruikt om een mondverzorgingsplan op te stellen.

Toetsing

Er is voor deze module zowel een kennistoets als een presentatieopdracht beschikbaar. Echter kan er, afhankelijk van voorkeur en de structuur van het onderwijs, ook gekozen worden voor het aftekenen van alle geoefende vaardigheden of een peer-assessment.

Praktijkopdracht

In het kader van hetzelfde project waaruit deze module is voortgekomen is er voor studenten die stage lopen of als leerling werken bij ZZG zorggroep tevens een praktijkopdracht ontwikkeld. Deze wordt in overleg met de praktijk- of werkbegeleider uitgevoerd op de werk- of stageplek en sluit aan bij wat er in deze module wordt behandeld.

Inhoudsopgave

	Bladzijde:
Bijeenkomst 1: De gezonde mond en mondonderzoek	5
Bijeenkomst 2: Tandplaque, de gevolgen daarvan en mondverzorging	8
Bijeenkomst 3: De mond van de bewoner en uitgebreid mondonderzoek	12
Bijeenkomst 4: Mondverzorging bij bewoners	16
Bijeenkomst 5: Spoel- en ondersteunende middelen en het effect van ziekten op de mondgezondheid	20
Bijeenkomst 6/7: Mondverzorgingsplannen, mondverzorgingskaarten en casuïstiek	24
Bijeenkomst 8: Slikproblemen, palliatieve en terminale zorg gezamenlijke toets	37
Bijeenkomst 9: Opdracht	40
Bijeenkomst 10: Afsluiting module mondverzorging: presentatie opdracht	41
Begin- en eindtoets	42
Literatuurbronnen	46

Bijlagen:

Powerpoint presentaties (hand-outs)

Bijeenkomst 1

De gezonde mond en mondonderzoek

Tijdspad

5 minuten	Welkom en inleiding
10 minuten	Instaptoets
10 minuten	Kennisactivering
25 minuten	Powerpoint presentatie (29 dia's)
15 minuten	Uitleg protocol mondonderzoek en demonstratie
20 minuten	Practicum mondonderzoek
5 minuten	Evaluatie en huiswerk volgende keer

Benodigdheden: instaptoets, powerpoint; rood/groen kaartjes

Practicum: handschoenen, gaasjes, kleine zaklampjes; wegwerp spiegeltjes

Lesinhoud Theorie

Casus

Je hebt avonddienst op je werkplek. Er is je gevraagd om bij een meneer die zojuist is opgenomen een mondonderzoek uit te voeren. Bij het uitvoeren van dit mondonderzoek zie je dat meneer mooie tanden en kiezen heeft met twee kronen in de onderkaak, dat de mond goed vochtig is, het tandvlees roze, en dat meneer enkele vullingen in zijn kiezen heeft. Voor jouw gevoel ziet de mond er dus gezond uit en zijn er geen bijzonderheden, het is blijkbaar goed bijgehouden!

1.1 Inleiding: Doe het licht aan!

Als zorgverlener in verpleeg- en verzorgingshuizen kom je bewoners tegen die voor de lichaamsverzorging van jou afhankelijk zijn. Een van de onderdelen hiervan is de mondverzorging. Natuurlijk weet je hoe je voor je eigen mond moet zorgen maar omdat bij iemand anders te doen is niet eenvoudig. Bij jezelf weet je hoe jouw mond eruit ziet en of het pijn doet maar bij iemand anders weet je dat niet.

In deze module leer je hoe een gezonde mond er uitziet en leer je het verschil zien tussen gezond en afwijkend. Alleen als je weet hoe iemands mond eruit ziet ben je ook in staat iemands mond goed schoon te maken.

Deze bijeenkomst kijken we naar de gezonde mond. Hoe ziet die eruit? Als je in een mond kijkt heb je goed licht nodig en een mondspiegeltje. We gaan in de mond het licht aandoen.

1.2 Instaptoets (10 minuten)

Je krijgt nu van je docent een instaptoets uitgereikt. Deze toets bestaat uit 20 meerkeuze vragen en je hebt 10 minuten de tijd om deze te maken. Het gaat er niet om dat je hoog scoort, deze toets is bedoeld om te bekijken hoeveel je al weet van het onderwerp mondverzorging. Aan het einde van de module maak je de toets nogmaals, zo kun je zien hoeveel je geleerd hebt.

Tips en adviezen docent

(zie pagina 41 toets + sleutel)

1.3 Opdracht kennisactivering (10 minuten)

Beantwoord de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden

- 1) Hoe belangrijk is je mond voor jou?
- 2) Welke functies heeft de mond?
- 3) Kijk je weleens in je mond en waar let je dan op?
- 4) Hoe ziet volgens jou een gezonde mond er aan de binnenkant uit?
- 5) Heb je droge of vochtige lippen? Wat is beter?
- 6) Weet je hoeveel tanden en kiezen je hebt?
- 7) Wat tref je - naast tanden en kiezen - aan in je mond?
- 8) Wat heb je zeker nodig om goed in je mond te kunnen kijken?
- 9) Waarom heeft de een witte tanden, en de ander gele?
- 10) Wat vind je mooi: gouden tanden, briljantjes, piercing, etc.?

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie terugkomen.

Ga op een enkele vraag in. (b.v. 1 en 10)

1.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht (25 minuten 29 dia's)

Aan de hand van de PowerPoint presentatie bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina 2 t/m 8).

Het gaat om de volgende onderdelen:

- 1) Inleiding mondverzorging
- 2) De 'gezonde' mond: functie en onderdelen
- 3) Mondonderzoek

Lesinhoud vaardigheid

1.5 Protocol mondonderzoek bespreken en demonstratie (15 minuten)

De docent demonstreert hoe je, aan de hand van het protocol, een mondonderzoek uitvoert en hoe je dit vervolgens rapporteert. Dit protocol vind je – net als de literatuur – in deel twee van de module.

Let goed op tijdens de demonstratie, hierna zal je zelf het mondonderzoek uit gaan voeren.

1.6 Practicum (20 minuten)

De docent verdeelt de klas in groepjes van 3 studenten

Student 1 onderzoekt de mond van student 2, student 3 observeert en vult het observatieformulier in. Vervolgens wisselen de rollen totdat alle studenten het mondonderzoek hebben uitgevoerd.

Mondonderzoek uitvoeren is vrij intiem. Let daarom op de volgende punten:

- Gebruik het protocol.
- Overleg goed met elkaar.
- Stel een vraag aan je docent als je ergens niet zeker van bent.

Tips en adviezen voor docenten

Belangrijk is dat de studenten elkaar feedback geven (b.v. je mag steviger vastpakken of je knijpt te hard). Het belangrijkste onderdeel is: goed en stevig vastpakken (zeker bij de lippen) en met spiegel en licht de mond inspecteren.

Let op: Als het spiegeltje op het tandvlees of de kaak steunt kan dat **pijn** doen.

1.7 Korte nabespreking van het practicum

Het practicum en het verloop hiervan worden kort nabesproken. Een drietal studenten demonstreert bovendien nog eenmaal een goed uitgevoerd mondonderzoek.

1.8 Huiswerk

Deze bijeenkomst zijn we bezig geweest met de gezonde mond en mondonderzoek. Om de volgende bijeenkomsten goed te kunnen volgen is het belangrijk dat je de volgende onderdelen nog eens bestudeert (pagina 2 t/m 8)

- 1) Inleiding mondverzorging
- 2) De 'gezonde' mond: functie en onderdelen
- 3) Mondonderzoek

Bijeenkomst 2

Tandplaque, de gevolgen daarvan en mondverzorging

Vorbereiding

Bestudeer voorafgaand aan deze bijeenkomst de literatuur (uit het tweede deel van de module (pagina 9 t/m 11)).

1. Tandplaque: cariës, gingivitis en parodontitis
2. Mondverzorging

Tijdspad

5 minuten	<i>korte terugblik en inleiding</i>
10 minuten	<i>Toets met rood/ groen kaartjes</i>
10 minuten	<i>kennisactivering</i>
20 minuten	<i>Powerpoint presentatie (15 dia's)</i>
10 minuten	<i>Uitleg protocol mondreiniging en demonstratie</i>
30 minuten	<i>Practicum mondverzorging op modellen of bij elkaar</i>
5 minuten	<i>Evaluatie en huiswerk volgende keer</i>

Benodigheden: powerpoint; rood/groen kaartjes

Practicum; poetsmodellen, tandenborstels, elektrische tandenborstels; ragertjes, floss en stokertjes, tongspatel

Als studenten bij elkaar poetsen: eigen tandenborstel mee laten brengen

Lesinhoud theorie

Casus

Op school merk je tijdens de les dat één van je klasgenoten een nare mondgeur heeft. Omdat je veel met haar moet samenwerken, breng je het onderwerp eens voorzichtig op mondverzorging. Je klasgenoot vertelt vervolgens dat ze erg veel last heeft van bloedend tandvlees en dat het poetsen nogal pijnlijk is. Daarom spoelt zij nu haar mond, in plaats van dat ze poetst en eet ze veel pepermint.

2.1 Inleiding: Poetsen en plaque vrij!

Een frisse mondgeur is voor veel mensen erg belangrijk. Een keertje extra poetsen hoort er dan ook bij voordat je bijvoorbeeld gaat stappen. Niemand gaat graag naar de tandarts om een gaatje te laten vullen. Witte, gave tanden en een verzorgde mond dragen bij aan hoe aantrekkelijk iemand wordt gevonden. Deze bijeenkomst gaan we het hebben over hoe de 'normale' mond verzorgd wordt. Daarnaast bespreken we wat de gevolgen zijn als de mondverzorging niet voldoende is.

2.2 Toets (10 minuten)

Je krijgt 10 goed/fout vragen. Met rode en groene kaartjes geef je steeds aan of het antwoord goed (groen kaartje opsteken) of fout is (rood kaartje opsteken) De docent leest een toetsvraag voor en jullie geven individueel het antwoord door een kaartje op te steken.

- 1) Plaque bestaat hoofdzakelijk uit bacteriën. **(groen)**
- 2) De tand kan zichzelf herstellen als er een beginnend gaatje in het glazuur is ontstaat. **(groen)**
- 3) Als tandplaque blijft zitten kan dit al na 24 uur ontstoken tandvlees veroorzaken. **(groen)**
- 4) Als er een stukje van een tand of kies afbreekt, noemen we dit tanderosie. **(rood)**
- 5) Ontstoken tandvlees is onschuldig. **(rood)**
- 6) Als je poetst met een handtandenborstel is het belangrijk dat je veel kracht zet om alle plaque goed te verwijderen. **(rood)**
- 7) Om de ruimtes tussen de tanden goed te reinigen is het belangrijk om naast een tandenborstel stokertjes, ragertjes of floss te gebruiken. **(groen)**
- 8) Als je gaat poetsen bedek je het borsteloppervlak van de tandenborstel helemaal met tandpasta. **(rood)**
- 9) Het is beter om licht frisdrank te drinken dan normale frisdrank, hiermee voorkom je tanderosie. **(rood)**
- 10) Parodontitis – een ontsteking van het kaakbot - is een gevolg van osteoporose. **(rood)**

Tips en adviezen voor docenten: *(geef steeds een kort antwoord)*

- 1) Ja voor 70 á 80%
- 2) Ja bij goede mondhygiëne + fluoride tandpasta
- 3) Ja, een lichte vorm
- 4) Nee, tanderosie ontstaat door de etsende werking van b.v. koolzuur houdende drankjes
- 5) Nee, het betekent dat het ontstoken is.
- 6) Nee, hard poetsen veroorzaakt beschadigingen
- 7) Ja, want alleen dan worden alle kanten van een kies of tand gereinigd.
- 8) Nee, de grootte van een erwt is voldoende
- 9) Nee, in beide zitten koolzuur
- 10) Nee, parodontitis ontstaat door bacteriën

2.3 Opdracht kennisactivering (10 minuten)

Beantwoord de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden:

- 1) Wat denk je dat de oorzaak van slechte adem zou kunnen zijn?
- 2) Wat zou de oorzaak kunnen zijn van bloedend tandvlees?
- 3) Hoe, en hoe vaak verzorg jij je mond?
- 4) Met wat voor een soort borstel poets jij je tanden en waarom?
- 5) Welke beweging maak jij met je tandenborstel? (Geef eventueel aan welke beweging de borstelkop van de elektrische tandenborstel maakt.)
- 6) Waarom zouden mensen hun tong poetsen?
- 7) Hoe maak jij de ruimte tussen de tanden en kiezen schoon?
- 8) Houd je in de keuze van je eten en drinken rekening met de invloed hiervan op je gebit? Motiveer je antwoord.
- 9) Hoe vaak ga je naar de tandarts?
- 10) Welke tips zou je de klasgenoot uit de casus van deze les kunnen geven?

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie terugkomen.
Ga op een enkele vraag in. (b.v. 2, 7 en 10)

2.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht (20 minuten, 15 dia's)

Aan de hand van een PowerPoint-presentatie bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina 8 t/m 10) Het gaat hier om de volgende onderdelen:

1. Tandplaque: cariës, gingivitis en parodontitis
2. Mondverzorging

Lesinhoud vaardigheid

2.5 Protocol bespreken en demonstratie mondonderzoek (10 minuten)

2 mogelijkheden

- **Mondverzorging: bij elkaar poetsen**
- **Mondverzorging op een poetsmodel**

De docent demonstreert hoe je aan de hand van het protocol mondreiniging de tanden poetst, stokertjes en ragertjes gebruikt en een tong reinigt. Dit protocol vind je – net als de literatuur - in deel twee van de module.

Let goed op tijdens de demonstratie, hierna zal je een mondreiniging bij elkaar gaan toepassen of op een poetsmodel.

2.6 Practicum mondreiniging (20 minuten)

Bij elkaar poetsen: de docent verdeelt de klas in groepjes van 3 studenten. Student 1 poetst het gebit van student 2, student 3 observeert en houdt het protocol in gaten. Vervolgens wisselen de rollen totdat alle studenten een keer hebben gepoetst.

Mondverzorging op een poetsmodel: dezelfde procedure als bij elkaar poetsen, nu wordt niet het gebit van de student gepoetst maar het poetsmodel. Werk volgens het protocol.

De docent demonstreert hoe je aan de hand van het protocol mondreiniging de tanden poetst, stokertjes en ragertjes gebruikt en een tong reinigt. Dit protocol vind je – net als de literatuur - in deel twee van de module.

Let goed op tijdens de demonstratie, hierna zal je een mondreiniging bij elkaar of op een model gaan toepassen.

Tanden poetsen bij elkaar is vrij intiem. Bespreek met elkaar hoe je het vindt dat een ander je tanden poetst en realiseer je hoe dit voor zorgvragers kan zijn. Bespreek ook achteraf je ervaring en geef elkaar tips.

Let daarnaast op de volgende punten:

- > Gebruik het protocol.
- > Overleg goed met elkaar.
- > Stel een vraag aan je docent als je ergens niet zeker over bent.

Tips en adviezen docent:

Belangrijk is dat de student zich realiseert dat als je bij elkaar poetst, je ziet wat je doet. Bij het poetsen altijd tot aan het tandvlees reinigen. Het is belangrijk om te ervaren hoe het voelt als iemand anders bij je poetst. (zie foto's protocol)

2.7 Korte nabespreking van het practicum (5 minuten)

Het practicum en het verloop hiervan worden kort nabesproken. Eén drietal studenten demonstreert bovendien nog eenmaal een goede mondreiniging.

Bijeenkomst 3

De mond van de bewoner en uitgebreid mondonderzoek

Vorbereiding

Bestudeer voorafgaand aan deze bijeenkomst de literatuur (uit het tweede deel van de module pagina 12 t/m 17).

1. De mond van de bewoner: problemen en afwijkingen
2. Droge mond
3. Uitgebreid mondonderzoek

Tijdspad

5 minuten	Korte terugblik en inleiding
10 minuten	Toets met rood groene kaartjes
5 minuten	kennisactivering
30 minuten	Powerpoint presentatie (42 dia's)
5 minuten	Uitleg protocol uitgebreid mondonderzoek
30 minuten	Practicum mondonderzoek
5 minuten	Evaluatie en huiswerk volgende keer

Benodigheden: powerpoint; rood/groen kaartjes

Practicum handschoenen, gaasjes, kleine zaklampjes; wegwerp spiegeltjes

Lesinhoud Theorie

Casus

Vandaag is het jouw taak om bij 2 bewoners een mondonderzoek uit te voeren. Meneer Denissen is 2 weken geleden bij jullie op de afdeling gekomen en je weet dat meneer trots is op zijn gebit. Bij het mondonderzoek zie je dat meneer een mooi gebit heeft en een frameprothese met 3 kunststanden in de bovenkaak. Ook zie je dat meneer veel aanslag op zijn tong heeft. De frameprothese is niet schoon, er zit plak op de haakjes. Voor jouw gevoel ziet de mond er droog uit.

De volgende bewoner, mevrouw de Lange heeft een prothese. In het zorgdossier heb je gelezen dat de gebitsprothese in de bovenkaak te groot is. Als je de prothese uit de mond haalt zie je dat het gehemelte witte vlekken heeft. De prothese is niet schoon: veel plaque, kleefpasta en etensresten!

3.1 Inleiding: goed licht en goed zicht

In de vorige bijeenkomsten heb je gezonde monden bekeken. Tijdens deze bijeenkomst leer je hoe een mond van een bewoner eruit kan zien. We kijken naar het verschil zoeken tussen gezond en afwijkend bij: lippen, wangslimvlies, gehemelte, mondbodem, tong, speekselklieren, tanden, kiezen en tandvlees. Ook kijken we naar de verschillende tandheeskundige voorzieningen zoals: vullingen, kronen, bruggen, partiële prothese, gebitsprothesen, frameprothesen en overkappingsprothesen met implantaten.

Bij een mondonderzoek is goed licht en goed zicht van essentieel belang. Daarnaast is het heel belangrijk dat niet alleen de zorgvrager goed zit of ligt maar ook dat jouw houding ergonomisch verantwoord is.

3.2 Toets (10 minuten)

Je krijgt 10 goed/fout vragen. Met rode en groene kaartjes geef je steeds aan of het antwoord goed (groen kaartje opsteken) of fout is (rode kaartje opsteken). De docent leest een toetsvraag voor en jullie geven afzonderlijk het antwoord door een kaartje op te steken.

- 1) Gingivitis wordt veroorzaakt door etensresten. **(rood)**
- 2) Een ulceratie is een zweer die ontstaat bij een voortdurende irritatie zoals door een scherpe rand van een gebitsprothese of een scherpe rand van een tand of kies. **(groen)**
- 3) Cariës of tandbederf wordt veroorzaakt door de zuren uitgescheiden door de bacteriën van de tandplaque. **(groen)**
- 4) Een schimmelinfectie op de slijmvliezen is niet afschraapbaar. **(rood)**
- 5) Bij een niet passende prothese breng je ruim kleefpasta aan in de rand van de prothese. **(rood)**
- 6) Aften zijn ontstekingsachtige pijnlijke plekjes in de mond en ontstaan door slechte mondhygiëne **(rood)**
- 7) De grootste speekselklier bevindt zich in het gehemelte. **(rood)**
- 8) Een flebectasie is een plaatselijke vernauwing van kleine venen (spatader) in de mond. **(groen)**
- 9) Een brug bestaat vaak uit 2 kronen en een dummie. **(groen)**
- 10) Als de bewoners hun medicijnen niet doorslikken kunnen deze een irritatie veroorzaken op de slijmvliezen. **(groen)**

Tips en adviezen voor docenten: (geef steeds een kort antwoord)

- 1) Nee, door bacteriën
- 2) Ja,
- 3) Ja
- 4) Nee, is m.b.v. van een spatel of spiegel afschraapbaar
- 5) Nee, is niet nodig, 2 druppeltjes is genoeg, als je het vol smeert kun je te prothese nauwelijks verwijderen en de kleefpasta krijg je er moeilijk af.
- 6) Nee, is een virale infectie
- 7) Nee, 2 grote onder de tong; 2 grote in het wanglijmvlies en kleintjes op het gehemelte
- 8) Ja
- 9) Ja
- 10) Ja, zeker bij bewoners met slikproblemen controleren of de medicijnen doorgeslikt zijn

3.3 Opdracht kennisactivering (10 minuten)

Beantwoord de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden

- 1) Wanneer heb jij een droge mond en hoe voelt dat?

- 2) Bedenk 3 redenen waarom de mond van meneer Denissen (zie casus) droog zou kunnen zijn?
- 3) Wat is de oorzaak van beslag op de tong van meneer Denissen?
- 4) Geef 2 redenen aan waarom de frameprothesen niet schoon zou kunnen zijn.
- 5) Wat is een implantaat?
- 6) Aan welke aandoening denk je als je de witte vlekken onder de prothese van mevrouw De Lange ziet?

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie terugkomen.

Ga op een enkele vraag in. (b.v. 1; vraag wanneer ze een droge mond hebben en wat ze er aan doen)

3.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht (30 minuten; 42 dia's)

Aan de hand van de PowerPoint presentatie bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina 11 t/m 17) Het gaat om de volgende onderdelen:

1. De mond van de bewoner: problemen en afwijkingen
2. Droge mond
3. Uitgebreid mondonderzoek

Lesinhoud vaardigheid

3.5 Protocol bespreken en demonstratie uitgebreid mondonderzoek (5 minuten)

De docent demonstreert hoe je aan de hand van het protocol 'mondonderzoek uitgebreid' een mondonderzoek uitvoert en dit vervolgens rapporteert. Dit protocol en het formulier vind je – net als de literatuur – in deel twee van de module.

Let goed op tijdens de demonstratie, hierna zal jezelf het mondonderzoek uit gaan uitvoeren.

3.6 Practicum uitgebreid mondonderzoek (30 minuten)

De docent verdeelt de klas in groepjes van 3 studenten

Student 1 onderzoekt de mond van student 2.

Student 3 observeert en vult het formulier in.

Vervolgens wisselen de rollen totdat alle studenten het mondonderzoek hebben uitgevoerd.

Mondonderzoek uitvoeren is vrij intiem. Let daarom op de volgende punten:

- > gebruik het protocol
- > overleg goed met elkaar
- > stel een vraag aan je docent als je ergens niet zeker over bent.

Tips en adviezen docent

Het belangrijkste onderdeel is: goed en stevig vastpakken (zeker bij de lippen) en met spiegel en licht de mond inspecteren. Laat de studenten ook werken aan de hand van formulier 3. Hierin staat wat gezond is en afwijkend.

3.7 Korte nabespreking van het practicum (5 minuten)

Het practicum en het verloop hiervan wordt kort nabesproken. Een drietal studenten demonstreert bovendien nog eenmaal een goed uitgevoerd mondonderzoek

Bijeenkomst 4

Mondverzorging bij bewoners

Vorbereiding

Bestudeer voorafgaand aan deze bijeenkomst de literatuur (uit het tweede deel van de module pagina 18 t/m 23)

1. Werk- zithouding
2. Mondverzorging bij bewoners

Tijdspad

5 minuten	Korte terugblik en inleiding
10 minuten	Toets met rood groene kaartjes
10 minuten	kennisactivering
20 minuten	Powerpoint presentatie (30 dia's)
10 minuten	DVD, instructievideo Mondverzorging voor verzorgenden (www.tno.nl)
15 minuten	Uitleg protocol reinigen van frameprothesen, gedeeltelijke prothese en restdentitie en protocol reinigen mondholte, prothese en implantaten. Demonstratie bij ieder poetsstation
25 minuten	Practicum mondverzorging: 4 poetsstations
5 minuten	Evaluatie en huiswerk volgende keer

Benodigheden: powerpoint; rood/groen kaartjes; DVD instructievideo

Practicum: poetskaarten "Mondzorg in kaart" van TNO, poetsmodellen, prothesen, frameprothesen, implantaten, tandenborstels, protheseborstels; elektrische tandenborstels; ragertjes, gaasjes (eigen tandenborstel mee laten brengen)

Lesinhoud Theorie

Je loopt stage in het verpleeghuis op een somatische afdeling. Mevrouw de Vries vraagt je om haar prothese te reinigen. Mevrouw blijkt – na navraag – haar prothese niet zelf te kunnen verwijderen. Wanneer jij dit probeert kost het je veel moeite om de prothese uit de mond te krijgen. Met veel kracht en gewrik lukt het je uiteindelijk. Ineens zie je bij mevrouw de Vries twee ijzeren pinnetjes uit haar onderkaak steken. Je vraagt je af wat dat zal zijn. Mevrouw vraagt of je haar prothese gedurende de nacht in de Steradent wil leggen. Na dit gedaan te hebben wens je mevrouw een goede nachtrust en ga je verder naar de volgende bewoner.

4.1 Inleiding: een schone prothese is nog geen schone mond!

Als zorgverlener in de ouderenzorg kom je regelmatig bewoners tegen die hun eigen tanden en kiezen niet meer (helemaal) hebben. Zij hebben dan bijvoorbeeld een gebitsprothese. Er bestaan diverse soorten protheses die op verschillende manieren gereinigd moeten worden. Naast het op de juiste wijze reinigen van de gebitsprothese, is het belangrijk dat ook de mondholte goed verzorgd wordt. Dit kan veel problemen en ongemakken voorkomen.

In deze les leer je welke soorten prothesen er zijn, hoe je ze moet reinigen en opbergen en hoe je de mondholte verzorgt.

4.2 Toets (10 minuten)

Je krijgt 10 goed/fout vragen. Met rode en groene kaartjes geef je steeds aan of het antwoord goed (groen kaartje opsteken) of fout is (roodkaartje opsteken). De docent leest een toetsvraag voor en jullie geven afzonderlijk het antwoord door een kaartje op te steken.

- 1) Als een bewoner in een rolstoel zit, is handiger om achter de stoel te gaan staan dan vóór de stoel? **(rood)**
- 2) Als bewoners zich verslikken tijdens de mondverzorging kan een slikpneumonie het gevolg zijn? **(groen)**
- 3) Op een prothese kan geen plaque ontstaan. **(rood)**
- 4) Als een bewoner een frameprothese heeft dan heeft hij ook nog eigen tanden en of kiezen. **(groen)**
- 5) Een prothese borstel is een harde, kleine tandenborstel, vergelijkbaar met een kindertandenborstel. **(rood)**
- 6) Het poetsen van een prothese met tandpasta veroorzaakt kleine beschadigingen in het materiaal van de prothese. **(groen)**
- 7) Als de mondholte niet schoongemaakt wordt bij prothesedragers verhoog je de kans op een schimmelinfectie. **(groen)**
- 8) Bij een ulceratie in de mond moet altijd de tandarts ingeschakeld worden. **(groen)**
- 9) Als een prothese niet goed past is het verstandig om kleefpasta te gebruiken. **(rood)**
- 10) Implantaten worden gereinigd met een harde tandenborstel en tandpasta. **(rood)**

Tips en adviezen voor docenten: (geef steeds een kort antwoord)

- 1) Nee, belangrijk is dat je erbij kunt en goede houding hebt; achter een bewoner staan kan heel handig zijn.
- 2) Ja, dit moet overigens altijd gemeld worden.
- 3) Nee, ook op een prothese zit vaak heel veel plaque
- 4) Ja, het is een gedeeltelijke prothese die op de tanden en kiezen rust.
- 5) Nee, een grote harde borstel
- 6) Ja, het schuurmiddel in tandpasta is voor hard materiaal geschikt zoals glazuur en niet voor kunsthars
- 7) Ja, schimmelinfecties ontstaat bij slechte mondverzorging
- 8) Ja, is zeer pijnlijk
- 9) Nee, als een prothese heel erg lost zit tandarts advies vragen; kleefpasta kan helpen bij een niet goed passende prothese
- 10) Nee, zachte tandenborstel zonder tandpasta

4.3 Opdracht kennisactivering (10 minuten)

Beantwoordt de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden

- 1) Vroeger kregen mensen al op veel jongere leeftijd een gebitsprothese, soms werd dit zelfs als huwelijkscadeau gegeven. Wat zou jij ervan vinden om op dit moment een gebitsprothese te hebben?
- 2) Ken je mensen in je omgeving met een gebitsprothese en hoe gaan zij hiermee om?
- 3) Wat zijn volgens jou de voor- en nadelen van een gebitsprothese?
- 4) Hoe zou jij een gebitsprothese reinigen?
- 5) Wat is een partiële gebitsprothese?
- 6) Wat is een frame-prothese?
- 7) Is het noodzakelijk om naast het reinigen van de gebitsprothese, ook de mondholte te reinigen? Motiveer je antwoord.
- 8) Kun je een gebitsprothese het beste 's nachts inhouden of uitdoen? Motiveer je antwoord.

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie terugkomen.
Ga op een enkele vraag in. (b.v. 1 en 7)

4.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht

(20 minuten: 30 dia's + 10 minuten DVD)

Aan de hand van een Powerpoint presentatie, een DVD mondverzorging en bijbehorende instructiekaarten 'mondzorg in kaart' bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina 18 t/m 23) Het gaat om de volgende onderdelen:

1. Werk- zithouding
2. Mondverzorging bij bewoners

Lesinhoud vaardigheid

4.5 Protocol bespreken en demonstratie mondverzorging (15 minuten)

De docent demonstreert hoe je aan de hand van het protocol een gedeeltelijke of een volledige prothese reinigt en daarna de mond verzorgt. Dit protocol vind je – net als de literatuur – in deel twee van de module.

Let goed op tijdens de demonstratie, hierna zal je het reinigen van prothesen, partiële prothesen, partiële prothesen, overkappingsprothesen en implantaten gaan oefenen op een model en het reinigen van de mondholte bij jezelf.

4.6 Practicum mondverzorging (25 minuten)

De docent verdeelt de klas in groepjes van 3 studenten.

De volgende onderdelen worden door alle studenten geoefend:

1. frameprothese + restgebit
2. overkappingsprothese + implantaten
3. gebitsprothese en mondholte
4. bij elkaar tanden poetsen

Eén student reinigt bijvoorbeeld de frameprothese volgens het protocol. Twee studenten observeren. Vervolgens wisselen de rollen totdat alle studenten hun vaardigheden hebben geoefend. Geef elkaar na afloop van iedere oefening feedback en herhaal de oefening zo nodig.

Tips en adviezen docent: mondverzorgingsstations

1. Mondverzorging: ‘gezonde’ mond: reinigen gebit: (poetsmodel of bij elkaar)
Benodigheden: poetsmodellen (ware grootte); tandenborstel, elektrische tandenborstel, ragertjes en/of stokertjes
2. Frameprothesen en partiële prothesen en de resterende elementen
Benodigheden: modellen frames en partiële prothesen, tandenborstel, ragertjes
3. Kunstgebitten en overkappingsprothesen (met implantaten)
Benodigheden: modellen gebitsprothesen en implantaten, protheseborstel, tandenborstel
4. Mondholte (kan ook klassikaal gebeuren: iedereen reinigt met een vochtig gaasje haar mond.
Benodigheden
Gaasjes en water

Observatielijsten kunnen hierbij gebruikt worden!

4.7 Korte nabespreking van het practicum (5 minuten)

Het practicum en het verloop hiervan worden kort nabesproken. Eén student demonstreert bovendien nog eenmaal een goed uitgevoerde reiniging van de prothese en reiniging van de mondholte.

Bijeenkomst 5

Spoel- en ondersteunende middelen en het effect van ziekten op de mondgezondheid

Vorbereiding

Bestudeer voorafgaand aan deze bijeenkomst de literatuur (uit het tweede deel van de module pagina 24 t/m 29)

1. Spoelmiddelen en ondersteunende middelen
2. Mondgezondheid en ziektebeelden

Tijdspad

5 minuten	Korte terugblik en inleiding
10 minuten	Toets met rood groene kaartjes
10 minuten	kennisactivering
25 minuten	Powerpoint presentatie (19 dia's)
30 minuten	Herhaling: practicum mondverzorging: 4 poetsstations + mondonderzoek
10 minuten	Evaluatie en huiswerk volgende keer

Benodigdheden: powerpoint; rood/groen kaartjes, enkele spoelmiddelen

Practica: poetsmodellen, prothesen, frameprothesen, implantaten, tandenborstels, protheseborstels; elektrische tandenborstels; ragertjes, gaasjes, wegwerpspiegeltjes, lampjes, handschoenen. (eigen tandenborstel mee laten brengen)

Lesinhoud theorie

Je loopt stage op een psychogeriatrische afdeling en je hebt ochtenddienst. Tijdens deze dienst ben jij verantwoordelijk voor de mondverzorging van Mevrouw Been en meneer Witjes. Mevrouw Been verkeert in een vergevorderd stadium van dementie. Ze heeft boven en onder een gebitsprothese. Het is je opgevallen dat Mevrouw Been niet goed kan eten met haar prothese. Vaak haalt ze dan ook tijdens de maaltijd haar bovenprothese eruit en stopt ze deze in haar handtas.

Meneer Witjes heeft diabetes en een droge mond. Het poetsen van zijn tanden en kiezen loopt niet altijd zoals het moet. Als je in de onderkaak zijn tanden wil poetsen laat meneer dit niet goed toe, hij duwt met de lippen de borstel weg. Het gevolg is dat de tanden en kiezen niet goed gepoetst kunnen worden.

5.1 Inleiding: Plakken, spoelen en druppelen

Voor het verzorgen van de mond en het behouden van de mondgezondheid zijn er naast de welbekende tandenborstel en tandpasta nog een aantal andere hulpmiddelen. We hebben het deze bijeenkomst over cosmetische en therapeutische spoelmiddelen, kleefpasta's, kunstspeeksel, mondbevochtigers en fysiologisch zout. Je leert wat deze verschillende middelen inhouden en wanneer je ze kunt gebruiken.

Daarnaast behandelen we welk effect bepaalde ziekten kunnen hebben op de mondgezondheid en welke aandacht jij hieraan moet besteden.

5.2 Toets (10 minuten)

Je krijgt 10 goed/fout vragen. Met rode en groene kaartjes geef je steeds aan of het antwoord goed (groen kaartje opsteken) of fout is (roodkaartje opsteken). De docent leest een toetsvraag voor en jullie geven afzonderlijk het antwoord door een kaartje op te steken.

- 1) Perio-aid is een cosmetisch spoelmiddel. **(rood)**
- 2) Voor zorgvragers die het poetsen moeilijk toelaten is ieder spoelmiddel een goede vervanging. **(rood)**
- 3) Een gunstig bijeffect van corsodyl is dat je er witte tanden van krijgt. **(rood)**
- 4) Mensen met diabetes hebben sneller een droge mond. **(groen)**
- 5) Bij mensen met diabetes vallen na verloop van tijd de tanden uit. **(rood)**
- 6) Mensen die motorisch beperkt zijn hebben een grotere kans op cariës en gingivitis. **(groen)**
- 7) Overmatige speekselvloed is een vaak geziene bijwerking van medicatiegebruik. **(rood)**
- 8) Een zoutoplossing gebruik je om taai slijm in de mond verwijderen. **(groen)**
- 9) Speeksel vervangende middelen werken alleen als je er een ruime hoeveelheid van aanbrengt. **(rood)**
- 10) Twee druppels kleefpasta ter grootte van een erwt is voldoende bij een niet goed passende prothese. **(groen)**

Tips en adviezen voor docenten: (geef steeds een kort antwoord)

- 1) Nee, een therapeutisch spoelmiddel
- 2) Nee, een spoelmiddel is zelden een goede vervanger van een tandenborstel + tandpasta
- 3) Nee, bruine tanden
- 4) Ja
- 5) Nee, die vallen alleen maar uit bij ernstige verwaarlozing
- 6) Ja, dat kan als ze niet zelf goed kunnen poetsen
- 7) Nee, een droge mond komt veelvuldig voor bij medicijngebruik
- 8) Ja
- 9) Nee, er ontstaat dan een harde laag op de slijmvliezen
- 10) Ja, als een kleefpasta geïndiceerd is

5.3 Opdracht kennisactivering (10 minuten)

Beantwoord de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden:

- 1) Gebruik je zelf spoelmiddelen en zo ja, waarom?
- 2) Wordt er op je stage ook gebruik gemaakt van spoelmiddelen voor zorgvragers en zo ja, waarom?
- 3) Heb je op stage wel eens te maken gehad met het gebruik van andere ondersteunende middelen zoals kleefpasta, kunstspeeksel en gels? Wat zijn je ervaringen hiermee?
- 4) Als de zorgvrager diabetes heeft, houd je hier dan rekening mee in de mondverzorging? Zo ja, hoe?
- 5) Bedenk twee problemen die zorgvragers zouden kunnen hebben m.b.t mondverzorging nadat ze een CVA hebben gehad.
- 6) Wat denk je dat lastig zou kunnen zijn bij de mondverzorging van een zorgvrager met dementie?
- 7) Welke mondproblemen denk jij dat er vaak voorkomen bij demente mensen?
- 8) Kun je je voorstellen wat bij de ziekte van Parkinson de mondverzorging bemoeilijkt?

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie terugkomen.

Ga op een enkele vraag in. (b.v. 1 en 5)

5.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht (25 minuten:19 dia's)

Aan de hand van een PowerPoint-presentatie bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina 24 t/m 29). Het gaat hier om de volgende onderdelen:

1. Spoelmiddelen en ondersteunende middelen
2. Mondgezondheid en ziektebeelden

Lesinhoud vaardigheid

5.5 Demonstratie van materialen en herhaling van practicums uit les 1 t/m 4

De docent laat aan de hand van een aantal voorbeelden zien welke spoel- en ondersteunende middelen er zijn en hoe je deze kunt gebruiken.

De overige tijd is er de gelegenheid om de practicums uit de eerste vier lessen nog eens te herhalen en te oefenen. Het kan zijn dat je in de afgelopen bijeenkomsten hier niet aan toe bent gekomen, of dat het een tijd geleden is dat je de practicums hebt uitgevoerd.

5.6 Practica:

- 1. Mondonderzoek 'gezonde mond'**
- 2. Mondreiniging bij elkaar**

- 3. Mondonderzoek 'uitgebreid'**
- 4. Reinigen van frameprothesen, gedeeltelijke prothese en de restdentitie**
- 5. Reinigen van mondholte en gebitsprothese**
- 6. Reinigen van implantaten bij een verkappingsprothese**

De docent verdeelt de klas in groepjes van drie studenten op basis van welke studenten welk practicum nog willen oefenen.

Overleg binnen je groepje hoe je wilt gaan oefenen en pak de juiste protocollen erbij. Zorg dat iedereen binnen de gegeven tijd aan de beurt komt. Geef elkaar na afloop van iedere oefening feedback en herhaal de oefening zo nodig.

Tips en adviezen docent

Dit practicum is een herhaling van de practica van bijeenkomst 1; 2 en 4

Het is belangrijk dat de studenten alle onderdelen op z'n minst 1x hebben uitgevoerd.

Met de observatielijsten kunnen de studenten elkaar feedback geven.

5.7 Korte nabespreking van het practicum

De practicum worden ditmaal niet klassikaal nabesproken, maar de docent loopt rond om eventuele vragen te beantwoorden tijdens het oefenen.

Bijeenkomst 6 en 7

Mondverzorgingsplannen, mondverzorgingskaarten en casuïstiek.

Vorbereiding

Bestudeer voorafgaand aan deze bijeenkomsten de literatuur (uit het tweede deel van de module pagina 30 t/m 34)

1. Formulieren:
 - 1.1. Inventarisatie globale mondgezondheid en mondverzorgingsgewoonten
 - 1.2. Inventarisatie zelfzorg
 - 1.3. Inventarisatie mondgezondheidmondverzorgingsformulieren
2. Individueel mondverzorgingsplan
3. Standaard mondverzorgingskaarten

Tijdspad voor 2 bijeenkomsten

	Bijeenkomst 6
5 minuten	<i>Korte terugblik en inleiding</i>
10 minuten	<i>kennisactivering</i>
40 minuten	<i>Powerpoint presentatie let op: de eerste 11 dia's + 3 formulieren en standaardkaarten</i>
30 minuten	<i>Uitwerken casus meneer Toraja</i>
20 minuten	<i>Nabespreking casus meneer Toraja a.d.h.v. powerpoint presentatie</i>
	Bijeenkomst 7
10 minuten	<i>Terugblik eventueel nog verdere uitwerking Toraja</i>
30 minuten	<i>Uitwerken casus mevrouw Leonidas</i>
20 minuten	<i>Nabespreking mevrouw Leonidas a.d.h.v. powerpoint presentatie</i>
15 minuten	<i>Mogelijkheid tot uitloop, evaluatie, bespreken opdracht bijeenk. 9 en 10</i>
<u>Benodigheden: powerpoint;</u>	

Lesinhoud Theorie

Je loopt stage op de afdeling somatiek van een verpleeghuis. Je hebt avonddienst en een van de taken die je gaat uitvoeren is de mondverzorging. Je komt bij meneer Tan, die een paar maanden geleden een CVA heeft gehad en halfzijdig verlamd is. Je vraagt hem of hij het goed vindt dat je hem meehelpt met het reinigen van zijn tanden. Je treft in het dossier van meneer geen mondverzorgingskaart aan. Daarom weet je niet wat je moet doen. Je vraagt meneer of hij altijd geholpen wordt bij het poetsen van zijn tanden en kiezen. Hij geeft aan dat daar geen tijd voor is en dat hij dat altijd zelf doet. Sinds hij een CVA heeft gehad kan hij moeilijk de frameprothese uit zijn mond halen. Poetsen lukt hem wel want hij heeft een elektrische tandenborstel. Je haalt de frameprothese uit zijn mond en je ziet aan het slijmvlies van het gehemelte dat het geïrriteerd is. Bovendien zit er veel tandplaque op het frame en de overige tanden en kiezen.

6.1 Inleiding: mondverzorging: een goed plan!

In deze bijeenkomst leer je hoe je een individueel mondverzorgingsplan maakt. Je kunt pas een plan maken als je weet hoe de mond eruit ziet. Het is belangrijk om te weten of de bewoner een gebitsprothese, een partiële prothese, frameprothese, implantaten of kiezen en tanden heeft. Daarnaast is het belangrijk om te weten of de bewoner zelf voor zijn gebit kan zorgen.

Je kunt bij het maken van een individueel mondverzorgingsplan gebruik maken van 3 formulieren: (zie ook pagina 32 t/m 34)

1. globale mondgezondheid bewoner
2. Inventarisatie zelfzorg bewoner
3. Inventarisatie mondgezondheid en bepaling vereiste mondverzorging.

Nadat de mond van de bewoner goed bekeken is, de formulieren ingevuld zijn gaan we een mondverzorgingsplan opstellen.

6.2 Toets

Deze bijeenkomst kent geen toets.

6.3 Opdracht kennisactivering (10 minuten)

Beantwoord de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden

1. Waarom is het belangrijk om te weten hoe de mond van de bewoner er uitziet?
2. Voor de globale mondgezondheid, zelfzorg en mondgezondheid zijn formulieren ontwikkeld. Wat vind je hiervan?
3. Wat is de reden dat sommige verzorgenden moeite hebben met het reinigen van een mond van de bewoner?
4. Waarom is het belangrijk dat er voor iedere bewoner een individueel mondverzorgingsplan gemaakt wordt?

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie en de casussen terugkomen. Ga op een enkele vraag in. (b.v. 3)

6.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht (40 minuten) (11 dia's, 3 formulieren en 8 standaard mondverzorgingskaarten)

Aan de hand van de PowerPoint presentatie bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina 30 t/m 34) Het gaat om de volgende onderdelen:

1. Formulieren:

- 1.1. globale mondgezondheid en mondverzorgings-gewoonten
- 1.2. Inventarisatie zelfzorg
- 1.3. Inventarisatie mondgezondheidmondverzorgingsformulieren
2. Individueel mondverzorgingsplan
- 3 Standaard mondverzorgingskaarten

Tips en adviezen docent

Tijdens de diapresentatie uitgebreid stil staan bij de 3 formulieren; stap voor stap doornemen. Dit geldt ook voor de standaardkaarten: goed doornemen en aangeven hoe het werkt.

Lesinhoud vaardigheid

6.5 Casuïstiek bespreken

De docent neemt de procedure door die nodig is om met behulp van een casus een individueel mondverzorgingsplan te maken. De standaard mondverzorgingsplannen vind je – net als de literatuur – in deel twee van de module. Let goed op tijdens de demonstratie, hierna ga je met z'n vieren twee casussen uitwerken.

6.6 Practicum casuïstiek (30 minuten)

De docent neemt met de studenten de casus door en beantwoordt gezamenlijk de 2 gestelde vragen. Vervolgens deelt de docent de klas in groepjes van 4 personen. Eerst werk je de casus van meneer Toraja uit. Als deze gezamenlijk besproken is, ga je op dezelfde wijze aan de slag met de casus van mevrouw Leonidas.

6.7 Korte nabespreking van de casuïstiek (20 minuten)

De casuïstiek en het verloop hiervan wordt kort nabesproken (met powerpoint)

Tips en adviezen docenten: laat de student een presentatie geven!

Casus meneer Toraja

Meneer Toraja geboren in Indonesië woont sinds zijn 8ste jaar in Nederland. Hij heeft Parkinson en is nu 92 jaar. Hij is vroeger beroepsmilitair geweest. Meneer vertelt hoe prachtig Indonesië is en dat hij daar nog niet zo lang geleden samen met zijn vrouw op vakantie is geweest. Hij mist zijn vrouw heel erg. Vorig jaar is zij overleden. Meneer Toraja is een vriendelijke man. De laatste tijd begint hij wat vergeetachtig te worden. Hij is blij met iedere hulp die hij krijgt en vindt het fijn dat de nieuwe aandachtsvelder mondzorg aan hem heeft gevraagd of ze zijn mond mag inspecteren.

Hij is er trots op dat hij zijn eigen tanden en kiezen nog heeft. Als meneer lacht zie je dat meneer inderdaad mooie tanden en kiezen heeft.

Het eerste wat bij meneer opvalt zijn de droge lippen. Op de onderlip zit een blauwe verdikking.

Meneer geeft duidelijk aan dat hij zijn gebit zelf schoonhoudt met een handtandenborstel. Op de wastafel staat de tandenborstel in een glas water met de borstelkop in het water te wachten op de volgende poetsbeurt. Meneer gebruikt geen ragertjes of stokertjes.

Sophie de aandachtsvelder bekijkt de slijmvliezen en de tong. De tong bevat veel aanslag (gele aanslag). Het valt haar op dat meneer zijn tong niet goed uit kan steken.

Als ze met een spiegeltje aan de binnenkant van de tanden en kiezen kijkt ziet ze dat er veel tandplaque en tandsteen zit en dat het tandvles ontstoken is. Aan de buitenkant is het mooi schoon. Ook valt het haar op dat meneer 7 kiezen in de onderkaak mist. Meneer geeft aan dat hij een frameprothese heeft en dat die niet meer past; hij doet pijn als hij het indooit. Sophie vraagt of meneer zijn frameprothese in wil doen. Ze ziet dat het frame niet goed past vanwege tandsteen.

Sophie laat meneer zijn tanden poetsen en het valt haar op dat hij de borstel met moeite beweegt en dat hij alleen de buitenkant poetst. Hij spoelt na een ½ minuut zijn mond en is klaar.

Beantwoord gezamenlijk de volgende 2 vragen:

1. Is het erg dat een tandenborstel met de borstelkop in het water staat?
2. Hoe komt het dat tandsteen pijn veroorzaakt bij het indoen van het frame?

Procedure:

Op de volgende pagina's tref je 3 formulieren aan. Formulier 1 en 3 zijn ingevuld.

1. Bestudeer de casus en de 2 ingevulde formulieren en vul formulier 2 in.
(gebruik voor formulier 2 de casus)
2. Wat zijn de problemen
(schrijf de problemen op; gebruik hierbij de 3 formulieren)
3. Wat ga je aan mondverzorging doen?
(betrek hierbij de literatuur van deze bijeenkomst)
4. Welke acties onderneem je?
(neem je contact op met een tandarts- mondhygiënist- collega verzorgende?)
5. Welke standaardkaart past bij de mondverzorging die je wilt geven?

Tips en adviezen voor docenten

De antwoorden op de vragen bij de casus en de formulieren

Antwoord op vraag 1:

Een tandenborstel moet droog weggezet worden. Bacteriën en schimmels gedijen in een vochtige omgeving.

Antwoord op vraag 2:

Het frame past niet goed meer als er tandsteen zit op de plaats waar het frame behoort te zitten. Als het frame doorgedruwd wordt veroorzaakt het tandsteen een druk op het ontstoken tandvlees. → pijn

Invullen formulier 2:

Nummer 1 en 7 zijn ja 3 t/m 6 zijn nee

Wat zijn de problemen of wat kan een probleem geven

- Parkinson (motorische problemen; veel speeksel)
- Droge lippen
- Mucokéle (blauwe vlek) op de lip (geen probleem)
- Beslag tong
- Ontstoken tandvlees → gingivitis
- Veel tandplaque en tandsteen
- Frameprothese 'past' niet

Wat ga je aan mondverzorging doen?

- Vet op lippen
- Bespreken: deels overnemen mondverzorging
 - Advies : elektrische tandenborstel – poetsen volgens protocol 3 BBB's
 - Tussen de tanden reinigen met ragertje/stokertje
 - Tong reinigen

Welke acties onderneem je?

- Snel contact opnemen met de tandarts of mondhygiënist. Pas wanneer het tandsteen verwijderd is kan de prothese weer in en kan er een goede mondverzorging toegepast worden.

Welke standaardkaart ga je gebruiken?

- Standaard kaart nummer 2: Eigen gebit met frameprothese. Doorstrepen wat niet van toepassing is: b.v. wordt het een hand- of elektrische tandenborstel; wordt het een stokertje of ragertje.

Formulier 1: Globale mondgezondheid en mondverzorgingsgewoonten

Naam **dhr/mevr.** **Toraja**
 Geboortedatum **92 jaar**

Datum **28 augustus**

In te vullen door verzorgende binnen 24 uur na opname/binnenkomst

1	Heeft de bewoner: (kruis aan wat van toepassing is)	☐ Eigen gebit	☐ Volledig kunstgebit
		☐ Een aantal kiezen of tanden	☐ Bovenprothese
		☐ Implantaten	☐ Onderprothese
			☐ Gedeeltelijke prothese
			☒ Frameprothese
			Ja nee
2	Draagt de bewoner de prothese? frameprothese		☒
3	Kan de bewoner goed slikken?	☒	
4	Kan de bewoner goed kauwen?	☒	
5	Heeft de bewoner een goede mondgeur	☒	

Heeft de bewoner klachten? Ja

Zo ja, welke? **Frame past niet en doet pijn**

Eigen gewoonten tav mondverzorging

Naam eigen tandarts + telefoonnummer	Tandarts Verhulst
Laatste bezoek tandarts?	2 jaar geleden
Poetst hoe vaak?	2x per dag (vergeet het soms)
Elektrische – of handtandenborstel ?	handtandenborstel
Poetst tong?	Nee
Gebruikt ragertjes of stokertjes?	Nee
Reinigt gebitsprothese? Hoe?	
Doet 's nachts prothese uit; legt deze droog weg?	
Geeft toestemming dat de aandachtsvelder mondzorg een mondonderzoek uitvoert?	Ja
Op-/aanmerkingen Wensen?	

Formulier 2: Inventarisatie zelfzorg bewoner

Naam **dhr./mevr.** **Toraja**
Geboortedatum **92 jaar**

Datum **28 augustus**

In te vullen door verzorgende binnen een week na opname/binnenkomst

Observatie zelfzorg.

		Ja*	Nee*
1	Neemt de bewoner initiatief tot mondverzorging? Zo ja, ga door naar vraag 3 Zo nee, ga door naar vraag 2		
2	Indien nee: vraag de bewoner zijn tanden of prothese te poetsen. Doet hij/zij dat? Zo nee, ga door naar vraag 7		
3	Kan de bewoner de tandenborstel goed hanteren?		
4	Maakt de bewoner effectieve poetsbewegingen?		
5	Bereikt de bewoner alle tanden en kiezen in de mond? (zowel de binnenkant; de buitenkant als bovenop de tanden en kiezen)		
6	Houdt hij/zij het poetsen ten minste een minuut vol?		
7	Kan de bewoner zijn/ haar mond spoelen?		

Opmerkingen:

* Indien alle vragen met **ja** worden beantwoord is de bewoner in staat zijn mond te verzorgen.

Wordt **één** vraag met **nee** beantwoord dan is ondersteuning van de mondverzorging nodig.

Formulier 3: Inventarisatie mondgezondheid en bepaling vereiste mondverzorging

Naam dhr/mevr
Geboortedatum

Toraja
92 jaar

Datum 28 augustus

(zet kruisje achter het goede antwoord; kies voor gezond of afwijkend en omcirkel wat van toepassing is.)

In te vullen door de aandachtsvelder mondzorg binnen 2 weken na binnenkomst

Aandachtspunt	Gezond		Afwijkend	
Slijmvliezen				
Lippen: bekijk en palpeer	Glad- roze- vochtig		Droog- gebarsten of gescheurde mondhoeken (blauwe vlek onderlip)	X
Wangslimvlies + speekselklieren: bekijk en palpeer	Roze en vochtig Speekselklier glad	X	Droog-wit of rood gevlekt – bloedt - speekselklier rood - droog	
Gehemelte: bekijk met licht en spiegel en palpeer	Roze en vochtig	X	Droog – bleek - gevlekt rood of wit	
Tong: met vochtig gaasje tong naar voren halen en kantelen	Roze en vochtig;		Beslag- zweertje - wit of rood gevlekt- verdikkingen	X
Mondbodem + speekselklier onder de tong	Roze en vochtig Speekselklier 2 uitgangen; roze en vochtig, lichte verdikking, bij aanraking komt er vocht uit.	X	Droog- rood - bloedend	
Gebitsprothese en mondholte				
Conditie van de prothese frame	Gave elementen – compleet - schoon	X	Niet compleet – scherpe randen - niet schoon	
Kaakwal/mondholte (onder het kunstgebit)	Roze - vochtig	X	Rood – droog - zweertjes - wortelresten	
Eigen tanden en kiezen				
Conditie tanden en kiezen	Gave tanden en kiezen	X	Gaatjes – wortelresten - afgebroken tanden	
Tandvlees	Roze en strak tandvlees		Rood - gezwollen tandvlees	X
Mondhygiëne	Schoon		Tandplaque – tandsteen - aanslag	X
Opmerkingen/aandachtspunten (implantaten, frames, wortelresten, etc) Binnenkant niet schoon, heel veel tandplaque en tandsteen Afspraak maken met (tandarts, mondhygiënist, specialist ouderengeneeskunde,...)				

Casus Mevrouw Leonidas

Mevrouw Leonidas is 79 jaar en woont al jaren in een woon-zorgcentrum. Sinds kort verblijft zij in een verpleegunit. Zij heeft het hier erg naar haar zin. Zij vindt de 'zusters' allemaal erg lief en vindt het fijn dat ze zo goed voor haar zorgen. Zij heeft een herseninfarct gehad en is nu halfzijdig verlamd. Zij zit in een rolstoel en is voor de dagelijkse verzorging voor een groot deel afhankelijk van de verzorgenden. Dagelijks wordt haar prothese gepoetst en 's nachts houdt mevrouw haar prothese in. Haar tong wordt niet gepoetst.

Angela, de eerst verantwoordelijke, wil vandaag de mond van mevrouw bekijken en 3 formulieren invullen. Mevrouw heeft een volledige prothese.

Mevrouw Leonidas vindt het goed dat Angela haar mond gaat onderzoeken. Ze brengt vaseline aan op de lippen. Omdat mevrouw haar prothese in de bovenkaak niet zelf kan verwijderen doet Angela dit. Met veel kracht haalt Angela de prothese uit de mond. De draden kleefpasta die ruimschoots aangebracht zijn, zijn goed zichtbaar. Angela weet dat als er niet genoeg kleefpasta aangebracht wordt mevrouw haar prothese steeds uit de mond haalt.

De prothese in de onderkaak is ook niet eenvoudig te verwijderen. Als het eindelijk lukt ziet Angela 2 implantaten.

Mevrouw kan goed slikken en eten en heeft een goede mondgeur.

De prothese van de bovenkaak heeft een dikke laag plaque en zelfs tandsteen op de randen. Mevrouw is niet in staat haar prothese en implantaten te reinigen.

De wangen, het gehemelte en de tong laat mevrouw goed bekijken. Op het gehemelte zijn witte vlekken zichtbaar.

Op de wastafel ligt een tandenborstel waarvan de borstelkop hard aanvoelt vanwege de opgedroogde tandpasta.

Mevrouw is zeker 5 jaar niet naar de tandarts (de Vries) geweest.

Beantwoord gezamenlijk de volgende 2 vragen:

1. Wat vindt je van de hoeveelheid kleefpasta op de prothese van mevrouw Leonidas?
2. Waarom is het niet eenvoudig om de prothese van de onderkaak eruit te halen?

Procedure:

Op de volgende pagina's tref je 3 formulieren aan. Formulier 2 en 3 zijn ingevuld.

Bestudeer de casus en de ingevulde formulieren en vul formulier 1.

(gebruik voor het invullen de casus)

1. Wat zijn de problemen

(schrijf de problemen op; gebruik hierbij de 3 formulieren))

3. Wat ga je aan mondverzorging doen?

(betrek hierbij de literatuur van deze bijeenkomst)

4. Welke acties onderneem je?

(neem je contact op met een tandarts- mondhygiënist- collega verzorgende?)

5. Welke standaardkaart past bij de mondverzorging die je wil geven?

(zie achterin de module)

Tips en adviezen voor docenten

De antwoorden op de vragen bij de casus en de formulieren

Antwoord op vraag 1:

Veel te veel! Is niet nodig!! Zoveel is moeilijk te reinigen.
2 druppels ter grootte van een erwt is voldoende.

Antwoord op vraag 2:

In een overkappingsprothese zit een uitsparing (slotje) dat over de implantaat klikt

Invullen formulier 1:

Vraag aan de groep of ze het hebben kunnen invullen. Vraag een paar onderdelen zoals 'Is 's nachts de prothese uit?' of "wat hebben jullie bij vraag 1 ingevuld?"

Wat zijn de problemen of wat kan een probleem geven

- CVA → halfzijdig verlamd → kunstgebit en mondholte moeilijk te reinigen
- Droge lippen en droge slijmvliezen
- Beslag tong
- Witte vlekken op het gehemelte (schimmelinfectie?)
- Gebitsprothese niet schoon; tandsteen op de randen/ slechte mondverzorging
- Implantaten ontstoken
- Prothese in de bovenkaak zit niet goed vast

Wat ga je aan mondverzorging doen?

- Vet op lippen; vaker laten drinken
- Overnemen mondverzorging

Advies : gebitsprothese 2x daags reinigen met een protheseborstel en vloeibare zeep; gebit 'snachts droogwegleggen implantaten dagelijks reinigen met een tandenborstel; corsodyl gel in de slotjes van de implantaten 1 á 2 x per dag; tong reinigen

Welke acties onderneem je?

- Via de aandachtsvelder mondzorg contact op laten nemen met de tandarts of mondhygiënist. Tandsteen van de prothese laten halen en inspectie implantaten..

Welke standaardkaart ga je gebruiken?

- Standaard kaart nummer 6: Prothese + implantaten.
- Doorstrepen wat niet van toepassing is. Laat de studenten dit zelf uitzoeken. In feite kan de kaart zo gebruikt worden.

Formulier 1: Globale mondgezondheid en mondverzorgingsgewoonten

Naam dhr/mevr
Geboortedatum

Datum 28 augustus

In te vullen door verzorgende binnen 24 uur na opname/binnenkomst

1	Heeft de bewoner: (kruis aan wat van toepassing is) <table style="width: 100%; margin-top: 10px;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> ☐ Eigen gebit ☐ Een aantal kiezen of tanden ☐ Implantaten </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> ☐ Volledig kunstgebit ☐ Bovenprothese ☐ Onderprothese ☐ Gedeeltelijke prothese ☐ Frameprothese </td> </tr> </table>	☐ Eigen gebit ☐ Een aantal kiezen of tanden ☐ Implantaten	☐ Volledig kunstgebit ☐ Bovenprothese ☐ Onderprothese ☐ Gedeeltelijke prothese ☐ Frameprothese		
☐ Eigen gebit ☐ Een aantal kiezen of tanden ☐ Implantaten	☐ Volledig kunstgebit ☐ Bovenprothese ☐ Onderprothese ☐ Gedeeltelijke prothese ☐ Frameprothese				
			Ja		
			nee		
2	Draagt de bewoner de prothese?				
3	Kan de bewoner goed slikken?				
4	Kan de bewoner goed kauwen?				
5	Heeft de bewoner een goede mondgeur				

Heeft de bewoner klachten?

Zo ja, welke?

Eigen gewoonten tav mondverzorging

Naam eigen tandarts + telefoonnummer	
Laatste bezoek tandarts?	
Poetst hoe vaak?	
Elektrische – of handtandenborstel ?	
Poetst tong?	
Gebruikt ragertjes of stokertjes?	
Reinigt gebitsprothese? Hoe?	
Doet 's nachts prothese uit; legt deze droog weg?	
Geeft toestemming dat de aandachtsvelder mondzorg een mondonderzoek uitvoert?	
Op-/aanmerkingen Wensen?	

Formulier 2: Inventarisatie zelfzorg bewoner

Naam ~~hr~~/mevr. Leonidas
Geboortedatum 79 jaar

Datum 28 augustus

In te vullen door verzorgende binnen een week na opname/binnenkomst

Observatie zelfzorg.

		Ja*	Nee*
1	Neemt de bewoner initiatief tot mondverzorging? Zo ja, ga door naar vraag 3 Zo nee, ga door naar vraag 2		☒
2	Indien nee: vraag de bewoner zijn tanden of prothese te poetsen. Doet hij/zij dat? Zo nee, ga door naar vraag 7	☒	
3	Kan de bewoner de tandenborstel goed hanteren?		☒
4	Maakt de bewoner effectieve poetsbewegingen?		☒
5	Bereikt de bewoner alle tanden en kiezen in de mond? (zowel de binnenkant; de buitenkant als bovenop de tanden en kiezen)		☒
6	Houdt hij/zij het poetsen ten minste een minuut vol?		☒
7	Kan de bewoner zijn/ haar mond spoelen?	☒	

Opmerkingen:

* Indien alle vragen met **ja** worden beantwoord is de bewoner in staat zijn mond te verzorgen.

Wordt **één** vraag met **nee** beantwoord dan is ondersteuning van de mondverzorging nodig.

Formulier 3: Inventarisatie mondgezondheid en bepaling vereiste mondverzorging

Naam dhr/mevr **Leonidas**
 Geboortedatum **79 jaar**

Datum **28 augustus 2012**

(zet kruisje achter het goede antwoord; kies voor gezond of afwijkend en omcirkel wat van toepassing is.

In te vullen door de aandachtsvelder mondzorg binnen 2 weken na binnenkomst

Aandachtspunt	Gezond		Afwijkend	
Slijmvliezen				
Lippen: bekijk en palpeer	Glad- roze- vochtig		Droog- gebarsten of gescheurde mondhoeken	☒
Wanglijmvlies + speekselklieren: bekijk en palpeer	Roze en vochtig Speekselklier glad		Droog- wit of rood gevlekt – bloedt - speekselklier rood - droog	☒
Gehemelte: bekijk met licht en spiegel en palpeer	Roze en vochtig		Droog – bleek - gevekt rood of wit	☒
Tong: met vochtig gaasje tong naar voren halen en kantelen	Roze en vochtig;		Beslag- zweertje - wit of rood gevlekt- verdikkingen	☒
Mondbodem + speekselklier onder de tong	Roze en vochtig Speekselklier 2 uitgangen; roze en vochtig, lichte verdikking, bij aanraking komt er vocht uit.	☒	Droog- rood - bloedend	
Gebitsprothese en mondholte				
Conditie van de prothese	Gave elementen – compleet - schoon		Niet compleet – scherpe randen - niet schoon Tandsteen op de prothese	☒
Kaakwal/mondholte (onder het kunstgebit)	Roze - vochtig		Rood – droog - zweertjes – wortelresten Implantaten: ontstoken	☒
Eigen tanden en kiezen				
Conditie tanden en kiezen	Gave tanden en kiezen		Gaatjes – wortelresten - afgebroken tanden	
Tandvlees	Roze en strak tandvlees		Rood - gezwollen tandvlees	
Mondhygiëne	schoon		Tandplaque – tandsteen - aanslag	
Opmerkingen/aandachtspunten (implantaten, frames, wortelresten, etc) Prothese vies; tandsteen; tandvlees rondom de implanten rood en gezwollen Afspraak maken met (tandarts, mondhygiënist, specialist ouderengeneeskunde,...)				

Bijeenkomst 8

Slikproblemen, palliatieve en terminale zorg gezamenlijke toets

Vorbereiding

Bestudeer voorafgaand aan deze bijeenkomst de literatuur (uit het tweede deel van de module pagina 35 en 36).

1. Slikproblemen
2. Palliatieve zorg
3. Terminale zorg

Tijdspad

5 minuten	Korte terugblik en inleiding
10 minuten	Toets met rood groene kaartjes
10 minuten	kennisactivering
20 minuten	Powerpoint presentatie (eerste deel 13 dia's)
40 minuten	Gezamenlijke toets met powerpoint presentatie (36 dia's)
5 minuten	Evaluatie

Benodigdheden: powerpoint; rood/groen kaartjes;

Lesinhoud Theorie

Op de afdeling (PG) in het verpleeghuis waar je stage loopt zijn veel bewoners die in bed liggen óf in een rolstoel in de woonkamer zitten. Ook zijn er bewoners die terminaal zijn. Zo ook meneer Hoedemaker. Zijn vrouw en kinderen zijn dagelijks aanwezig. Na het verzorgen van meneer vraagt mevrouw Hoedemakers of ze iets kan doen om de mond van haar man vochtig te houden. Ze heeft het idee dat hij een droge mond heeft. Jij had ook al gezien dat hij steeds met zijn tong zijn lippen vochtig maakt. Jij geeft aan dat je er voor zal zorgen dat hij minder last heeft van een droge mond maar dat je dat met de aandachtsvelder mondzorg wil overleggen.

8.1 Inleiding: mondverzorging tot het laatste moment.

In deze bijeenkomst leer je hoe je een mond bij een terminale bewoner tot het laatste moment kunt verzorgen. De mondverzorging bij terminale patiënten kent een speciale aanpak. Je leert hoe je kunt zorgen dat de bewoner geen pijn heeft, dat hij geen droge mond en lippen heeft en dat hij een frisse mondgeur houdt. Ook leer je hoe je een mond van een bewoner met slikproblemen kunt verzorgen. Je leert hoe je kunt zien of iemand slikproblemen heeft, welke mondverzorging je kunt toepassen en waar je rekening mee moet houden.

8.2 Toets (10 minuten)

Je krijgt 10 goed/fout vragen. Met rode en groene kaartjes geef je steeds aan of het antwoord goed (groen kaartje opsteken) of fout is (rood kaartje opsteken) De docent leest een toetsvraag voor en jullie geven afzonderlijk het antwoord door een kaartje op te steken

- 1) Een bedlegerige bewoner leg je op zijn/haar zijde tijdens de mondreiniging. **(groen)**
- 2) Terminale zorg is gericht op de laatste paar levensdagen.**(groen)**
- 3) Als er bij een bewoner met slikproblemen eten in de wangzakken blijft zitten dan stimuleer je hem om dit door te slikken. **(groen)**
- 4) Als iemand tijdens het eten steeds een hoestreflex heeft duidt dit op een droge mond. **(groen)**
- 5) Mensen vanaf gemiddeld 50 jaar gaan trager slikken **(rood)**
- 6) Ernstige verslikking kan koorts geven en een aspiratiepneumonie veroorzaken. **(groen)**
- 7) Het slikproces bestaat uit 2 fasen **(rood)**
- 8) Bewoners met de ziekte van Parkinson hebben veel speekseltoevoer. **(rood)**
- 9) Slechte adem heeft invloed op de laatste herinnering.**(groen)**
- 10) Zodra iemand overlijdt verwijder je meteen de prothese. **(rood)**

Tips en adviezen voor docenten: *(geef steeds een kort antwoord)*

- 1) Ja, zo voorkom je verslikking
- 2) Ja
- 3) Ja, het is belangrijk dat de bewoner zijn spieren en tong blijft gebruiken
- 4) Ja
- 5) Nee, vanaf ongeveer 70 jaar
- 6) Ja, daarom moet een ernstige verslikking altijd gemeld worden
- 7) Nee, uit 4 fasen
- 8) Nee, niet meer speekseltoevoer maar slikproblemen
- 9) Ja
- 10) Nee, meteen terugplaatsen anders lukt het niet meer

8.3 Opdracht kennisactivering *(10 minuten)*

Beantwoord de volgende vragen naar eigen inzicht en schrijf de antwoorden voor jezelf op in steekwoorden

1. Noem 2 manieren om de mond van meneer Hoedemakers vochtig te houden?
2. Waarom is het belangrijk bij een bewoner in de terminale fase de mond goed te verzorgen?
- 3.. Wat houdt voor jou palliatieve mondverzorging in?

4. Waarom is het belangrijk dat de mondgeur van een terminale bewoner goed blijft?
5. Welke maatregelen tref je tijdens de mondverzorging bij een bewoner met slikproblemen?
6. Heb je tijdens je stage wel eens te maken gehad met een bewoner met slikproblemen. Wat zijn je ervaringen hiermee?
7. Heb je tijdens de stage de mond van een terminale bewoner verzorgd? Wat zijn je ervaringen hiermee?

Tips en adviezen voor docenten

Geef aan dat de vragen in de powerpoint presentatie terugkomen.
Ga op een enkele vraag in. (b.v. 4 en 6)

8.4 Onderwijs leergesprek n.a.v. de opdracht *(15 minuten eerste 13 dia's)*

Aan de hand van de PowerPoint presentatie bespreekt de docent de antwoorden op de bovenstaande opdracht. De bijbehorende literatuur vind je in deel twee van deze module (pagina...) Het gaat om de volgende onderdelen:

1. Slikproblemen
2. Palliatieve zorg
3. Terminale zorg

Lesinhoud vaardigheid

8.5 Gezamenlijke herhaling bijeenkomsten: met een powerpoint presentatie *(35 minuten: 36 dia's)*

Als samenvatting van de tot nu toe gegeven bijeenkomsten van deze cursus worden een 40-tal monden bekeken. Bij ieder plaatje dat de docent toont wordt aan iemand uit de groep een vraag gesteld. Het kan een vraag zijn zoals: kun je omschrijven wat je ziet? Is het gezond of afwijkend? Betrek je hierbij een andere discipline? Soms vraagt de docent aan een andere student of hij/zij hiermee eens is.

Bijeenkomst 9

Opdracht

Opdracht bij bijeenkomst 9

Ter afsluiting van deze cursus is het de bedoeling dat je een klein onderzoek uitvoert op je stageplek naar de mondverzorging aldaar.

Tijdens deze cursus heb je geleerd hoe monden verzorgd worden op diverse manieren, maar ook tegen welke problemen je aan kunt lopen bij mondverzorging en welke moeilijkheden de bewoners zelf ervaren.

Nu is het interessant om te kijken naar hoe de mondverzorging op jouw stageplek gebeurt. Misschien ben je erg tevreden over hoe de zorg wordt geboden, maar misschien kom je ook nog wat verbeterpunten tegen.

Tijdens deze les lever je jouw verslag in. In dit verslag beantwoord je in ieder geval de volgende vragen:

- 1) Wat is er te vinden in de zorgdossiers van de zorgvragers over mondverzorging?
- 2) Was het voor jou in je stage duidelijk wat je per zorgvrager aan mondverzorging moest doen? Geef een voorbeeld.
- 3) Waaruit bestaat de dagelijkse mondverzorging van de zorgvragers? Denk hierbij aan: frequentie, methodes, materialen en middelen, etc.
- 4) Hoe is de procedure op het moment dat er mondproblemen zijn bij een zorgvrager op de afdeling?
- 5) Wat vind je van de kwaliteit van de geboden mondzorg op de afdeling? Noem minimaal twee sterke kanten en minimaal twee verbeterpunten.
- 6) Welke onderdelen in deze module kan je het beste toepassen in de praktijk? Motiveer je antwoord.

Eisen aan het verslag:

- Minimaal 1, maximaal 1,5 A4
- Getypt in lettertype Arial 11
- Voorzien van naam, datum, vak en docent
- Voorzien van een handtekening van werkbegeleider

Bijeenkomst 10

Afsluiting module mondverzorging: presentatie opdracht

10.1 Gezamenlijke eindtoets *(10 minuten)*

De toets is dezelfde als de ingangstoets van bijeenkomst 1. De docent zal de eindtoets vergelijken met de ingangstoets.
Hieruit is af te lezen hoeveel je tijdens deze module geleerd hebt.

10.2 Bespreking opdracht

Als afsluiting van deze cursus worden opdrachten besproken en enkele opdrachten gepresenteerd.

Als laatste volgt een evaluatie van de cursus.

Bijlage: begin en eindtoets

Naam student:

.....

Instaptoets

*Voor iedere vraag kun je uit 4 mogelijkheden kiezen. Er is één goed antwoord!
Omcirkel het juiste antwoord.*

1. Tandplaque bestaat uit:
 - a. 100% voedselresten
 - b. 30 % bacteriën en 70% voedselresten
 - c. 70% uit bacteriën en slijm
 - d. 50% voedselresten en 50% plaque

2. Een gaatje in tanden of kiezen ontstaat door:
 - a. regelmatig koolzuurhoudende drankjes te drinken.
 - b. het zuur dat door bacteriën wordt uitgescheiden
 - c. giftige stoffen die door bacteriën in de tandplaque worden geproduceerd.
 - d. slechts eenmaal per dag je tanden en kiezen te poetsen

3. Als je de mond voor 100% wilt reinigen heb je de volgende hulpmiddelen nodig:
 - a. spoelmiddel en tongschraper
 - b. elektrische tandenborstel en tandpasta
 - c. tandenborstel, tandpasta, stokertjes of ragertjes
 - d. tandenborstel, tandpasta, stokertjes of ragertjes en een cosmetisch spoelmiddel

4. Een volwassen gebit (zonder verstandskiezen) bestaat uit:
 - a. 4 snijtanden, 4 kleine kiezen, 8 kiezen en 4 hoektanden
 - b. 8 snijtanden, 4 hoektanden, 8 kleine kiezen en 4 kiezen
 - c. 4 snijtanden, 4 hoektanden, 4 kleine kiezen en 8 kiezen
 - d. 8 snijtanden, 4 hoektanden, 8 kleine kiezen en 8 kiezen

5. Bij gebitsprothese dragers wordt dagelijks de mondholte gereinigd omdat:
 - a. anders de prothese niet past
 - b. onder de prothese geen speeksel komt
 - c. op de slijmvliezen plaque en voedselresten zitten
 - d. het frisser is

6. De gebitsprothese maak je schoon met:
 - a. een tandborstel en tandpasta
 - b. een protheseborstel en polijstpasta

- c. het leggen van de prothese iedere nacht in een glas water met een reinigingsmiddel
 - d. een protheseborstel en neutrale vloeibare zeep
7. Als het tandvlees bloedt tijdens het poetsen is er sprake van:
- a. ontstoken tandvlees
 - b. vitamine tekort
 - c. te hard poetsen
 - d. normale reactie
8. Witte laag aanslag op de tong wijst op:
- a. het gebruik van een verkeerde tandpasta
 - b. bloedarmoede
 - c. een ziekte
 - d. slechte mondhygiëne
9. Het hardste materiaal van een tand of kies is:
- a. pulpa
 - b. cement
 - c. glazuur
 - d. tandbeen
10. Twee bijwerkingen van langdurig spoelen met corsodyl zijn:
- a. witte aanslag en smaakverandering
 - b. bruine vlekken en smaakverandering
 - c. witte aanslag en afters
 - d. afters en bruine vlekken
11. Wat is de reden als de tanden en kiezen los in de mond staan
- a. gaatje in tanden of kiezen
 - b. ontstoken tandvlees
 - c. ontsteking van het kaakbot
 - d. ouderdom
12. Wat is een implantaat in de mond?
- a. 'schroef' in het kaakbot .
 - b. getransplanteerd bot
 - c. een nieuw soort gebitsprothese
 - d. een soort beugel om je tanden recht te zetten
13. Ulceraties kunnen ontstaan door:
- a. veel alcohol gebruik
 - b. tandvleesontstekingen
 - c. scherpe randjes
 - d. veel roken
14. Welke uitwerking kan diabetes op de mondgezondheid hebben?
- a. vieze adem
 - b. geen invloed
 - c. gevoeliger voor ontstekingen
 - d. veel speekselvorming

15. Welke invloed kan Alzheimer op mondgezondheid hebben?
- verwaarlozing mondreiniging
 - er wordt te vaak en te hard geпоetst
 - heeft geen enkele invloed
 - verslikken bij het spoelen
16. Tandsteen bestaat uit:
- kalksteen en voedselresten
 - verharde tandplaque en mineralen
 - de mineralen van het speeksel
 - achtergebleven voedselresten
17. Halitose is een:
- verdikking in de mond
 - beslag op de tong
 - gesprongen ader onder de tong
 - vieze mondgeur
18. Een frameprothese is een gedeeltelijke prothese met:
- Kunsthars, metaal en metalen haakjes
 - magneetjes
 - volledige kunststof gehemelte
 - implantaten
19. Wat is een nadeel van elektrische tandenborstel
- het gebit wordt sneller schoon
 - het is makkelijker te hanteren
 - moet altijd opgeladen worden
 - de borstelkop maakt zelf de poetsbeweging
20. Wat is de reden dat een gebitsprothese **niet** met tandpasta geпоetst moet worden?
- schuimt te veel
 - bevat fluoride
 - bevat schuurmiddelen
 - kan de prothese niet schoon krijgen.

Uitslag instaptoets:

1	c	3	c
2	b	4	d

5 c

6 d

7 a

8 d

9 c

10 b

11 c

12 a

13 c

14 c

15 a

16 b

17 d

18 a

19 c

20 c

Literatuurbronnen

- C. de Baat, Geriatrische Tandheelkunde (boek)
- C. de Baat en W.F.M. Pelkmans – Tijs, Implantaten en prothetische Constructies. (boek)
- H. Kalf, Slikstoornissen bij volwassenen (boek)
- J. Lindhe, Parodontologie (boek)
- NVVA 2007, Landelijke Richtlijn Mondzorg,
- Gordon Pattison, Periodontal Instrumentation (boek)
- W.F.M. Pelkmans – Tijs; handleiding mondzorg en mondverzorging, bewoners verpleeg- en verzorgingshuizen
- J. Pindborg, atlas of diseases of the Oral Mucosa (boek)
- M.A. Stokman, Focusonderzoek en mondverzorging bij patiënten met kanker. (artikel)
- TNO instructievideo mondverzorging voor verzorgenden (DVD)
- I. van der Waal, Atlas Mond- en Kaakchirurgie (boek)